

مرکز مجازی امام صادق علیه السلام

اصول الفقه (تعادل و تراجیح)

قاعده ثانویه در تعارض

جلسه ۴۱۹

استاد شفیعی

قاعده ثانویه در تعارض:

قاعده اولیه، تساقط است. یعنی هر دو دلیل از حجیت ساقط می‌شوند. ولی اخباری وجود دارد که با مبنای تساقط همخوانی ندارند (اخبار علاجیه به نحو مستفیض بلکه متواتر وارد شده که دال بر عدم تساقط است) لذا علماء، آن را حمل بر قاعده ثانویه کردند.

با توجه به اختلاف مضمون این اخبار، علماء نیز اقوال مختلفی در مورد تعارض ادله، بیان کردند.

۱. تخییر

۲. توقف

۳. احتیاط

نظریه اول :

مشهور قائل به تخییر بوده و می‌گویند: مکلف در انتخاب هر یک مختار است. و بر این قول ادعای اجماع شده است.

نظریه دوم

توقف کنیم اگر چه این توقف در عمل راجع به احتیاط باشد و اگر چه این احتیاط مخالف با اطراف تعارض بوده باشد. مانند: جمع بین قصر و اتمام صلاه.

نظریه سوم

واجب است اخذ به موردی شود که مطابق با احتیاط است اگر هیچ یک از دو روایت مطابق احتیاط نبود، در آن صورت فقیه مخیر در فتواست.

مرکز مجرب از امام صادق علیه السلام

اضعف سه نظریه

قول به تخییر دارای بیشترین اشکال است، زیرا حکم به تساقط با حکم به تخییر قابل جمع نیست. و تنافی بین این دو حکم کاملاً ظاهر است.

اشکال:

اگر قائل به تساقط شدیم، یعنی هیچ یک حجت نیست، پس چگونه می‌توان با توجه به روایات علاجیه، قائل به تخییر، توقف یا احتیاط شد؟ زیرا هیچکدام حجت نبودند تا قابل عمل کردن باشند و می‌دانیم مثلاً در تخییر حد اقل یکی حجت است و همچنین احتیاط.

جواب:

قول به حجیت یکی چنانچه در تخییر و احتیاط دیده می‌شود به لحاظ وجود روایت‌های علاجیه، حجیت جدیدی به ادله متعارضه می‌بخشد و از این باب (جعل جدید) حجت هستند.